

УДК 338.27

А. С. Музиченко,
д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства, фінансів, обліку і аудиту,
Уманський державний педагогічний університет
Т. А. Демченко,
к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства, фінансів, обліку і аудиту,
Уманський державний педагогічний університет

ПРОГНОЗУВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСОБИ УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМ ТОВАРИСТВОМ

A. Muzychenko,
Doctor of Economics, prof. of Department of economics, finance, accounting and auditing,
Uman State Pedagogical University
T. Demchenko,
Ph.D. in economics senior research worker of department of economics, finance, accounting and auditing

PROGNOSTICATION AND MODELLING AS A JOINT-STOCK COMPANY MANAGEMENT TOOLS

У статті розкрито необхідність використання прогнозування та моделювання для здійснення управління господарською діяльністю акціонерних товариств. Обґрунтовано основні принципи врахування особливостей застосування нових підходів в системі управління підприємством.

The article revealed the need for prognostication and modeling as a joint-stock companies management of economic activity. Grounded the basic principles considering the specificities of new approaches in the system of enterprise management.

Ключові слова: акціонерні товариства, господарська діяльність, прогнозування, моделювання, методи, аналіз, управління.

Key words: joint-stock companies, economic activity, prognostication, modeling, methods, analysis, management.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

У процесі управління акціонерними товариствами виникають певні економічні відносини, а тому важливо дослідити їх з позиції використання функцій саме прогнозування та моделювання в умовах самофінансування фінансово-господарської діяльності. Досить значимим є інтерес до суб'єктів ринкової економіки в зв'язку з їх приватизацією, акціонуванням, процесами вторинного перерозподілу власності, в результаті чого постає проблема ефективності функціонування таких підприємств.

До того ж, в умовах невизначеності економічного середовища господарювання акціонерних товариств, таким функціям управління як прогнозуванню та плануванню роботи підприємств не приділяється значної уваги. Можна зауважити, що не в повній мірі до того ж функціонує система підходу до взаємозв'язку внутрішньо-виробничих, галузевих та регіональних принципів управління. Складається ситуація таким чином, що управлінські структури різного рівня знаходяться в очікуванні певного економічного зростання, при цьому не приділяючи достатньої уваги таким суб'єктам ринкової економіки, як акціонерним товариствам.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У зарубіжній і вітчизняній літературі приділяється значна увага прогнозуванню фінансово-господарської діяльності підприємств. Так, ці питання розглядалися у працях таких вчених, як Баканов М., Бернстайн Л., М.А. Вахрушина, Ковальов В., Мних Є., Стоун Д. і Хітчинг К., М.Г. Чумаченко та інші. Проте, незважаючи на ґрунтовні дослідження, що проводяться, проблеми використання прогнозування та моделювання діяльності акціонерного підприємства, особливостей взаємозв'язків об'єктів управління, залишається недостатньо вивченою.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є визначення особливостей використання прогнозування та моделювання в системі управління акціонерним товариством. Трансформаційні процеси в економіці України виставляють нові вимоги до використання сучасних методів: необхідність врахування особливостей розвитку акціонерних товариств і водночас обґрунтування на вже досягнутому науковому рівні методології, методики й організації аналітичної роботи.

ВИКЛАДЕННЯ МАТЕРІАЛУ

У системі управління акціонерним підприємством одним із головних факторів є оцінка й ідентифікація внутрішніх проблем акціонерного товариства для підготовки, обґрунтування, прийняття різних управлінських рішень, у тому числі в сферах: розвитку підприємства, виходу з кризи, переходу до процедур банкрутства, купівлі-продажу бізнесу або пакету акцій, залучення інвестицій. Це реалізується за допомогою: визначення фінансово-економічного стану підприємства; виявлення змін у фінансово-економічному стані в просторово-часовому розрізі; встановлення основних факторів, що викликають зміни у господарській діяльності підприємства за допомогою моделювання та прогнозування основних тенденцій фінансово-господарської діяльності підприємства.

Основною передумовою здійснення успішного управління є оцінка фінансово-економічного стану підприємства на основі достовірної фінансової звітності, визначення фінансового результату, фінансової стійкості підприємства, ліквідності його балансу, платоспроможності акціонерного підприємства, зокрема оцінка ефективності використання його активів, власного капіталу та запозичених коштів на певну дату.

Головна мета реалізується за допомогою досягнення наступних цілей, основою яких є:

- визначення фінансово-економічного стану підприємства;
- виявлення змін у фінансово-економічному стані в просторово-часовому розрізі;
- встановлення основних факторів, що викликають зміни у господарській діяльності підприємства за допомогою моделювання;
- прогнозування основних тенденцій фінансово-господарської діяльності підприємства.

Результати економічної діяльності акціонерного товариства залежать від багатьох економічних, організаційних, технічних і технологічних факторів.

Під факторами розуміють умови здійснення господарських процесів і причини, що впливають на ці процеси.

Фактори взаємозалежні і впливають на результати господарської діяльності по-різному: одні — позитивно, інші — негативно. Фактори можна розділити на інтенсивні і екстенсивні.

У нових умовах господарювання важливе місце в управлінні підприємством займає застосування методів економічного аналізу, бо від використаної методики залежить якість, правдивість і достовірність звітних показників, які характеризують майновий і фінансовий стан акціонерного товариства.

Суб'єктами, зацікавленими в проведенні економічного аналізу є власники акціонерних підприємств, менеджери, арбітражні управляючі, представники державних органів керування, інвестори, кредитори.

Можна відзначити, що за допомогою економічного аналізу проводиться визначення шляхів підвищення ефективності роботи підприємства, планування оздоровлення виробництва, а також прийма-

ються управлінські рішення щодо покращення ефективності діяльності акціонерного підприємства.

Усе вищеперераховане показує необхідність і надійність економічного аналізу для прийняття ефективних управлінських рішень в акціонерному товаристві щодо контролю за наявністю і правильним використанням ресурсів підприємства. Аналіз заради аналізу не має змісту, саме через це в практичній діяльності аналіз нерідко розглядається як складова частина більш широкої сфери діяльності — економіки, управління і фінансового менеджменту. Результати і висновки, отримані в ході аналізу, є лише одним з аргументів у процесі ухвалення управлінського рішення. Це об'єктивний аргумент, отриманий за допомогою економічних методів, але це не означає, що він дозволить прийняти однозначне рішення.

Основними завданнями аналізу діяльності акціонерного товариства при цьому є:

1. Вивчення ефективності використання фінансово-економічних ресурсів.
2. Дослідження положення акціонерного підприємства на ринку.
3. Визначення рентабельності і фінансової стійкості.
4. Якісна характеристика конкурентоспроможності підприємства.
5. Оцінка рівня виконання планових економічних заходів.
6. Вивчення динаміки розрахованих показників.
7. Розробка заходів для поліпшення фінансово-господарської діяльності акціонерного підприємства.
8. Аналітичне оцінювання виправлення виявлених недоліків та підвищення ефективності використання фінансово-економічних ресурсів.

Перераховані завдання виражають конкретні цілі аналізу діяльності акціонерного товариства з урахуванням організаційних, технічних і методичних можливостей його здійснення для впровадження та функціонування ефективної системи управління підприємством.

Проте альтернативність цілей економічного аналізу визначають не тільки часові межі, а й цілі конкретних користувачів фінансової інформації.

Цілі економічного аналізу досягаються внаслідок вирішення певного взаємозалежного набору аналітичних завдань.

Економічний аналіз діяльності акціонерного підприємства за постановкою мети і завдань не відрізняється від традиційного підходу. Під традиційним підходом у економічному аналізі розуміють сукупність методів, інструментів, технологій, які застосовуються для збору, обробки, пояснення даних про господарську діяльність підприємства.

Таким чином, головною метою економічного аналізу є оцінка й ідентифікація внутрішніх проблем акціонерного товариства для підготовки, обґрунтування, прийняття різних управлінських рішень, у тому числі в сферах: розвитку підприємства, виходу з кризи, переходу до процедур банкрутства, купівлі-продажу бізнесу або пакету акцій, залучення інвестицій.

Досить вагомими, на наш погляд, є такі засоби економічного аналізу як прогнозування та моделювання, що є такими необхідними в сучасних умовах стану господарювання акціонерних товариств як в нашій країні, так і за кордоном.

Як прогнозування, так і економіко-математичне моделювання дає можливість провести адекватну оцінку управлінським рішенням та їх можливим наслідкам для діяльності як акціонерного підприємства в цілому, так і окремим його структурним частинам.

Використання прогнозування в управлінні діяльністю акціонерного товариства уможливорює створення даних, щодо можливих якісних і кількісних змін фінансово-господарського стану підприємства в майбутньому, а також можливих способів і часових меж досягнення очікуваного бажаного фінансового ефекту.

Сучасні економічні умови господарювання вимагають максимального розширення використання прогнозування та економіко-математичного моделювання, а також подальшого вдосконалення методології та методики їх розробки, бо це безпосередньо впливає на процеси розвитку акціонерних товариств, їх функціональність та отримання прибутку.

Ефективне управління акціонерним товариством на сьогодні в Україні повинно базуватись на таких економіко-математичних моделях, в яких будуть відображені основні закономірності його діяльності. Ці закономірності повинні виражати об'єктивні економічні зв'язки у функціонуванні підприємства і повинні враховуватися при прийнятті рішень по необхідному обсягу ресурсів на підприємстві, співвідношенням використання як власних, так і залучених коштів, собівартістю і прибутком. На нашу думку, головним є визначення і досягнення такої взаємної відповідності наявних ресурсів, за якої забезпечується дотримання необхідного рівня прибутковості, достатнього для стійкого функціонування і розвитку акціонерного товариства, а також створення умов для розширення його виробництва.

Отже, можна сказати, що прогнозування та моделювання виступає основою планування діяльності будь-якого соціально-економічного об'єкта, зокрема діяльності акціонерних товариств, а також є оцінкою результатів прийнятих управлінських рішень з метою підвищення їх ефективності.

Крім того, постає питання теоретико-методологічного обґрунтування використання прогнозування та моделювання як необхідної складової управління в сучасних ринкових умовах функціонування економіки для здійснення основних виробничих функцій підприємств та отримання економічних результатів господарювання акціонерних товариств в Україні.

Доцільно зауважити, що для цього потрібно, в першу чергу, визначити нові риси акціонерних товариств в системі сучасних ринкових умов господарювання в державі та порівняти їх із зарубіжним досвідом та історичним взаємозв'язком ринку та економіки за етапами розвитку; обґрунтувати цілі та критерії оцінки господарювання акціонерних товариств у ринковому середовищі.

ВИСНОВКИ

Сучасні етапи розвитку України вимагають першочергових заходів щодо стабільного, передбачуваного і ефективного функціонування економіки країни. А тому це потребує проведення наукових досліджень щодо методології, методики і технології застосування обґрунтованого макро- і мікроекономічного прогнозування та моделювання економічного розвитку як інструменту державного регулювання національної економіки.

Таким чином, головною проблемою є відсутність методології, методики і практики управління акціонерними товариствами в ринковому середовищі економіки де чітко виділяється присутність різноманітних цілей, задач, що ставляться перед ними в умовах трансформаційного періоду. А це, в свою чергу, обумовлює необхідність значного використання в управлінні аналітичних функцій, зокрема діагностики, прогнозування та моделювання. Такі функції повинні стати основними елементами в діяльності акціонерних товариств, виявленні основних чинників, що достатньо сильно впливають на фінансово-економічне положення підприємств та управління ними. При цьому є потреба в створенні нового погляду на акціонерні товариства як цілісного елемента в системі сучасних економічних відносин.

Література:

1. Баканов М.И. Теория экономического анализа / М.И. Баканов, А.Д. Шеремет. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 416 с.
2. Бернштейн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация: Пер. с англ. / [Гл. редактор серии проф. Я.В. Соколов]. — М.: Финансы и статистика, 1996. — 624 с.
3. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. — М.: Финансы и статистика, 1996. — 432 с.
4. Райан Б. Стратегический учет для руководителя / Б. Райан; [пер. с англ.; под ред. В.А. Микрюкова]. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 616 с.
5. Ринок / [Упоряд., авт. вступ.ст. А.А. Чухно]. — К.: Україна, 1995. — 448 с.

References:

1. Bakanov, M.I. and Sheremet, A.D. (2001), *Teoriya jekonomicheskogo analiza* [Theory of the economic analysis], *Finansy i statistika*, Moscow, Russia.
2. Bernsteyn, L.A. (1996), *Analiz finansovoy otchetnosti: teoriya, praktika i interpretatsiya* [Analysis of financial statements: theory, practice and interpretation], *Finansy i statistika*, Moscow, Russia.
3. Kovalev, V.V. (1996), *Finansovyy analiz: Upravlenie kapitalom. Vybor investitsiy. Analiz otchetnosti*. [Financial analysis: Management of the capital. Choice of investments. Reporting analysis], *Finansy i statistika*, Moscow, Russia.
4. Rajan, B. (1998), *Strategicheskij uchet dlja rukovoditelja* [Strategic account for the manager], *JuNITI*, Moscow, Russia.
5. Chukhno, A.A. (1995), *Rynok* [Market], *Ukraina*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 07.11.2013 р.